

ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊ

(1897 — 1978)

Քրիստոնէական եկեղեցւոյ մեծագոյն հատուածը, շուրջ 700 միլիոն հաշուող կաթոլիկ եկեղեցին խոր սուգի մասնուեցաւ վախճանումովը իր Հոգեւոր Պետին՝ Նորին Արքութիւն Պօղոս Զ. Պապին:

Նորին Արքութիւնը անցնող Մարտ ամսուն եկեղեցւոյն հետեւեալ տագնապի մը եւ բժիշկներու խորհուրդով անկարող եղած մասնակցելու Ասագ Եօթնեակի հանդիսութիւններուն:

Յուլիսի 30ին, Կիրակնօրեայ իր օրհնութիւնը Ս. Պետրոսի հրապարակը լեցնող հաւատացեալներուն տուած ատեն, Նորին Արքութիւնը կանխազգալով իր մահը՝ յայտնած էր իր խօսքի ընթացքին թէ «իր օրերը համբուսած էին»:

Մահը պատահեցաւ յաջորդ Կիրակի, 6 Օգոստոս, Այրակներպութեան տօնի երկուշաբթի, Հռոմի մերձակայքը գտնուող Քասթէլ Կանտուֆոյի իր ամառանոցի մատրան մէջ Ս. Պատարագի ներկայ եղած պահուն իր ընդունած սրտի սուր կաթուածէն քանի մը ժամեր ետք:

Նորին Արքութիւնը, տագնապի անունով ձիովանի՝ Պաթիսթա Մոնթինի, ծնած է 26 Սեպտ. 1897ին, Իտալիոյ հիւսիսակողմը գտնուող Գոնչիլիոյ վտրը գիւղը: Նախնական ուսումը ստացած է տեղւոյն Յիսուսեան վարժարանը, յետոյ աստուածաբանութիւն ուսած Պրէշիոյ զպրեմանքը: 1920ին քահանայական ձեռնադրութիւն ընդունելով կը մեկնի Հռոմ, հետեւելու պետական համալսարանի եւ Գրիգորեան համարանի դասընթացներուն: Յետոյ զինք կը տեսնենք Վատիկանի քարտուղարութեան մէջ, ուր կարճ ժամանակուան մը ընթացքին լայն ժողովրդականութիւն կը շահի: Այդ շրջանին հրատարակած է կրօնական քաղաքականութեամբ զործեր:

1939ին, Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմի սկզբնաւորութեան, կը կոչուի ի զլուիս Վատիկանի պետական քարտուղարութեան: Շնորհիւ իր լայնախոհութեան, ոչ-խտալացի կրօնաւորներ կը սկսին պաշտօնավարել այդ քարտուղարութենէն ներս: 1953ին, մերժելէ ետք Պիոս ԺԲ. Պապի կողմէ Կարտինալութեան հրաւերը, կը կարգուի Առաջնորդ Միլանոյի: 1958ի վերջերը, նորրոտի Յովհաննէս ԻԳ. Պապէն կ'ընդունի Կարտինալութեան աստիճանը: Պապ կ'ընտրուի Յովհաննէս ԻԳ-ի մահէն ետք, 21 Յունիս 1963ին, իսկ իր գահակալութիւնը կը կատարուի Կիրակի, 30 Յունիսին:

Պօղոս Զ. եղաւ առաջին Պապը որ, 3 դարերէ ի վեր, դուրս եկաւ Վատիկանէն, այցելելով զանազան երկիրներ եւ զլիաւորելով կաթոլիկ զանազան համաժողովներ: Նաեւ առաջին Պապը որ այցելեց Ս. Երկիր (իր առաջին այցելութիւնը Պապական աթոռ քարձրանալէ ետք): 4-6 Յունուար 1964ին շրջեցաւ Ս. Երկրի զանազան սրբավայրերը: Մեզմէ շատեր կը յիշեն բացառիկ խանդավառութեան այն օրը (6 Յուն.) երբ Նորին Արքութիւնը իր շքախումբով այցելութիւն տուաւ մեր Պատրիարքարանին: Կ'արժէ նաեւ այս աթիւ յիշել պատմական այն տեսակցութիւնը՝ զոր Ն. Արքութիւնը ունեցաւ այդ նպատակաւ նոյն օրերուն Երուսաղէմ այցելած Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պետ՝ Կ. Պօլսոյ Տիեզերական Պատրիարք Երանաշնորհ Աթենակորասի հետ, առաջին հանդիպումը Կաթոլիկ եւ Օրթոտոքս եկեղեցիներու Հովուապետներուն, 1954ի խզումի տխուր թուականէն առիթն:

Պօղոս Զ. Պապ եղած է իր նախորդին վարքագիծը շարունակող լայնախոհ ու բարեհամբոյր անձնատրուծիւն մը, սիրուած հաւասարապէս իր հօտէն թէ այլադաւան Բրիստոնէաներէ: Իր օրով է որ շարունակուելով վերջ գտաւ Վատիկանի Բ. Ժողովը, որու ընթացքին առնուած որոշումներուն հետեւանքով բարեփոխութեան ենթարկուեցաւ Կաթոլիկ եկեղեցւոյ Տօնացոյցը եւ կրֆատումներ կրեց Ս. Պատարագի արարողութիւնը, որուն տեղական լեզուներով մատուցանելու սովորութիւնը ընդհանրացաւ:

Հանգուցեալ Պապին մարմինը Դշ. 9 Օգոստոսին փոխադրուեցաւ Վատիկան, ուր եւս մնաց 3 օրեր, որու ընթացքին բազմահազար ժողովուրդ տողանցեց իր դագաղին առջեւէն: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Շաբաթ, 12 Օգոստոսի երեկոյեան, Ս. Պետրոսի ընդարձակ հրապարակին վրայ մատուցուած բացօղեայ Ս. Պատարագի աւարտին, որմէ ետք մարմինը ամփոփուեցաւ Ս. Պետրոսի Մայր Տաճարի ստորերկրեայ դամբաններէն մէկուն մէջ, քովիկը՝ ԺԶ. դարուն ապրած եւ միայն 22 օր զահակալած Իննովկենտիոս Պապի աճիւնին: Յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեցան բարձրաստիճանի գէմքեր, որոնց շարքին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Նախագահին Տիկինը՝ Ռօզալին Քարթըր եւ Փիլիպեան Կղզիներու Նախագահին Տիկինը: Հայց. Առաքելական եկեղեցին ներկայացուց Գերշ. Տ. Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեան, Կաթոլիկոսական Պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի, յանուն Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթոլիկոսին Ամենայն Հայոց:

* * *

Նորին Սրբութեան հոգւոյն համար Հինգշաբթի, 10 Օգոստոսին, Լատինաց Պատրիարք Մօնս. Ճիաքսմօ Պէլթրիթի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուց եւ հանգստեան պաշտօն կատարեց Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, Բրիստոսի Ս. Գերեզմանին զիմաց (ուր պատարագած էր երանանշնորհ Պապը 4 Յունուար 1964ի երեկոյեան: Ս. Գերեզմանին վրայ պատարագելու իրաւունքը, Հայ եւ Յոյն եկեղեցականներէ բացի, կը պատկանի միայն Ֆրանչիսկեան կարգի կրօնաւորներուն՝ որոնք պահապաններն են Ս. Տեղեաց, իսկ երբ տարրեր կարգէ Կաթոլիկ կղերական մը ուզէ պատարագել քրիստոնէական կարեւորագոյն այդ Սրբավայրին մէջ, զայն կը մատուցանէ Ս. Գերեզմանին զիմաց կառուցուած շարժական սեղանին վրայ, թէ իսկ պատարագիչը ըլլայ Պատրիարքը կամ Պապը): Ներկայ էին Պապական Նուիրակը, Ֆրանչիսկեանց Կիւսթոտը, Կաթոլիկ տէրութեանց 20 հիւպատոսներ, Կրօնից Նախարարութեան ներկայացուցիչ Քր. Խորաշէլ Լիբբէլ, Երուսաղէմի Քաղաքապետ Վսեմ. Թէտի Քօլէք, ինչպէս նաեւ օտար յարանուանութեանց պետեր կամ ներկայացուցիչներ, որոնք ապա իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Ն. Ամեն. Պատրիարքին եւ Պապական Գերշ. Նուիրակին: Մեր կողմէ ներկայ գտնուեցան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս., Ս. Յարութեան Տաճարի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ., Հոգշ. Տ. Բարսեղ Արեղայ եւ Տիար Գէորգ Հինգիսան:

Կիրակի, 13 Օգոստոս, կէսօրէ առաջ, Ս. Պապին հոգւոյն համար հանգստեան Պատարագ մատուցուեցաւ նաեւ Յոյն-Կաթոլիկներու իկեղեցիին մէջ: Մեր կողմէ ներկայ էին Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ. Խաչատուրեան եւ Տիար Գէորգ Հինգիսան, որոնք յետոյ ցաւակցութիւն յայտնեցին համայնքի Հոգեւոր Պետ Հայր Լուիֆի Լահիմաին:

«Սիոն», յանուն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր եւ Ս. Յակոբեանց Ուխտին, իր ցաւակցութեան բաժինը կը բերէ Կաթոլիկ մեծ եկեղեցւոյ մեծ սուրբին, հայցելով երկնային խաղաղութիւնը իր կեանքի բովանդակ ընթացքին խաղաղութիւն քարոզած եւ խաղաղութեան պաշտպան հանդիսացած մեծ Հովուապետի բարի հոգիին:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»: